vlogo varovanja? To je neprofesionalna drža. Varuje lahko vsak skrben in odgovoren posameznik, vzgojitelj in učitelj pa je zavezan tudi k vzgoji in izobraževanju otrok. Rezultati PISE 2022 so znani. Primerjajte rezultate PISE 2022 in čas zaprtja šol in vrtcev v Estoniji in v Sloveniji. V Estoniji vrtci niso bili zaprti v času korone. Predvsem zato, ker so se zavedali, da je vrtec varovalni dejavnik za mnoge otroke – z zdravstvenega, socialnega in izobraževalnega vidika.

Kaj menite o vrtcu z 2600 zaposlenimi in 769 oddelki?

Verjamem v manjše vrtce, v katerih ravnatelj pozna vse– otroke, starše, zaposlene in upravlja s polno odgovornostjo. V preteklosti so se vrtci že razdruževali, ker velik sistem ni primeren za vzgojno-izobraževalno dejavnost. Manjši vrtci omogočajo povezanost, pripadnost in prevzemanje odgovornosti. Te lastnosti cenimo, vendar moramo imeti priložnost, da jih lahko realiziramo in razvijamo vsi – otroci, starši in zaposleni. Odtujenost od upravljanja vodi v pasivnost in odtujenost posameznika. To se v velikih sistemih dogaja in ravno tega si nihče ne bi želel. Pogosto tak sistem deluje hierarhično, prikazan je v dovršenem organigramu, dejansko pa je nepregleden, zato se začne povečevati količina administrativnih postopkov in evidenc, uspešnost upravljanja in delovanja pa je zelo odvisna od vodstvenih sposobnosti, osebnostnih značilnosti in strokovnih kvalitet direktorja. Verjamem, da si kdo želi moči in prevlade nad drugimi. Tudi to smo že doživeli. Nikoli se ni dobro končalo.

Kaj bi nam še želeli povedati, pa vas nismo znali vprašati?

Z vidika zagotavljanja kakovosti predšolske vzgoje menim, da bi moral sistem spodbujati vzgojitelje, da bi se odločali za podiplomski, magistrski študij. Triletna visokošolska izobrazba ne zadošča več za soočanje z realnimi pričakovanji v vzgoji in na področju razvoja predšolske vzgoje v Sloveniji ter za ustrezno strokovno argumentacijo v pogovorih s starši in v lokalni skupnosti.

Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem zato že od leta 2009 zagotavlja možnost vpisa na magistrski študijski program Zgodnje učenje in doktorski študijski program Zgodnje učenje in poučevanje (od leta 2010). V Sloveniji potrebujemo več ustrezno izobraženih strokovnjakov za proučevanje in razvoj predšolske vzgoje in za ustrezno podporo strokovnim delavcem na področju profesionalnega razvoja.

Tudi zato smo na naši univerzi septembra lanskega leta ustanovili Raziskovalno-razvojno enoto predšolske vzgoje Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem v sodelovanju z Vrtcem Koper in Mestno občino Koper, kjer bomo razvijali nove pristope z namenom zagotavljanja kakovosti predšolske vzgoje za vse otroke in omogočali dostop do novih spoznanj staršem ter zainteresiranim strokovnim delavcem.

Prav je, da si prizadevamo za ustrezne strukturne pogoje – ustrezne normative, vendar si bomo morali začeti prizadevati tudi za načrten razvoj procesne kakovosti predšolske vzgoje v vseh vrtcih. To pa lahko dosežemo samo z znanjem, ki vsebuje tudi odnosni vidik skrbi za druge.

Vsem, ki podpirajo vlaganje sredstev za izobraževanje na vseh stopnjah izobraževanja in za zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju se na tem mestu iskreno zahvaljujem. Predvsem zato, ker vzgoja in izobraževanje nimata takojšnjega in neposrednega ekonomskega učinka. Za podporo kakovostni vzgoji in izobraževanju moraš biti skrben in odgovoren do vseh naslednjih generacij ter razmišljati zelo dolgoročno.

Iskreno se vam zahvaljujemo za dragocene odgovore, znanje in razmišljanja o participaciji otrok v vzgojno-izobraževalnem procesu ter predšolski vzgoji. Želimo vam veliko uspeha pri nadaljnjem spodbujanju k participaciji vseh otrok v vzgojno-izobraževalni proces ter pri načrtnem razvoju procesne kakovosti predšolske vzgoje v vseh vrtcih.

Spraševala je Sergeja Zemljarič

Tamara Petrič, dipl. vzg. pred. otrok, Vrtec "Otona Župančiča" Slovenska Bistrica

Pedagoški koncept Reggio Emilia in vnašanje njegovih elementov v svoje delo

Povzetek

Pedagoški koncept Reggio Emilia je eden izmed alternativnih vzgojnih konceptov, katerih elemente vzgojitelji vnašamo v svoje delo. Njegova posebnost je, da vzgojiteljem omogoča sodelovanje, skupno načrtovanje in povezovanje oddelkov, otroke pa oblikuje v kritične mislece, ki razvijajo svojo identiteto. Hkrati jim ponuja različne načine in možnosti, da spoznavajo in raziskujejo različne materiale, za to pa jim daje dovolj časa.

Ključne besede: Reggio Emilia, alternativni vzgojni koncepti

Bistvo koncepta Reggio Emilia izhaja iz stotih jezikov (otroke sestavlja sto jezikov, sto rok, sto misli, sto načinov razmišljanja, igranja, govorjenja ...). Ideja tega pristopa je otrokom dati možnost, da počnejo posamezne aktivnosti z različnimi materiali, ob tem pa so zaposlene njihove roke, čustva in misli.

Temeljni elementi koncepta Reggio Emila so: povezanost in vpetost vrtca v kulturo okolja, upoštevanje diferenciacije otrok, uporaba vseh čutov v spoznavnem procesu, omogočanje in spodbujanje različnih oblik izražanja, prednost učenja pred poučevanjem, kakovostna komunikacija, sodelovanje vzgojiteljev in drugih delavcev v vrtcu, projektno delo, pomen dokumentiranja življenja in dela v vrtcu in pomen prostora kot tretjega vzgojitelja (Devjak, 2012).

Delo v vrtcih Reggio temelji na tem, da so vsi otroci različni. Veliko pozornosti je usmerjene na razvoju identitete vsakega posameznega otroka.

V pristopu Reggio Emilia ima timsko delo poseben pomen. Pogojeno je s skupnimi cilji, v okviru dejavnosti, ki potekajo v oddelku in jih posamezni strokovni delavec ne bi mogel doseči. Cilji morajo biti pozitivno naravnani in jasno opredeljeni (Polak, 2009).

Prostor je tretji vzgojitelj

Pri konceptu Reggio Emilia velja, da je prostor tretji vzgojitelj. Ta izraz prepoznava vpliv fizičnega okolja na razvoj otrok. Okolje lahko njihov razvoj spodbudi ali pa ga ovira. Prostor je zasnovan tako, da spodbuja interakcijo in komunikacijo, ustvarjalno izražanje in podpira sodelovalni in k reševanju problemov naravnan pristop učenja. Odlika pristopa Reggio je uporaba naravnih in recikliranih materialov (Thornton in Brunton, 2009).

Vloga otroka

Delo v vrtcih Reggio temelji na tem, da so vsi otroci različni. Veliko pozornosti je usmerjene na razvoju identitete vsakega posameznega otroka. Otroci so radovedni, želijo rasti, se učiti, komunicirati in sodelovati z drugimi. Veliko motivacije za učenje imajo, kadar jih spodbujamo, da uživajo pri dejavnostih in ob raziskovanju. Učijo se skozi komunikacijo in konkretne izkušnje (Devjak, T., Berčnik, S., Plestenjak, M., 2008).

Loris Malaguzzi je bil mnenja, da bi se, namesto da se osredotočamo na njihovo šibkost in omejitve, morali zavedati otrokove moči in sposobnosti, ki so povezane s potrebo po tem, da se izražajo in so dejavni (Bastič Zorec, 2009).

Vloga odraslega in sodelovanje vzgojiteljev

Eno izmed stališč, za katero se zavzema koncept Reggio Emilia, je, da otroka nikoli se smemo poučevati o nečem, kar bi se lahko naučil sam. Naloga vzgojiteljev je, da otrokom pomagajo razviti svojo lastno strategijo spoznavanja. Vzgojitelj mora biti sposoben prepoznati, kaj ga otrok sprašuje iz njegovih neverbalnih izrazov, pogleda, gibov ali položaja telesa (Devjak, T., Berčnik, S., Plestenjak, M., 2008).

Vzgojitelji v Reggio vrtcih ne sledijo kurikulu, temveč otroku. Velik poudarek dajejo projektnemu delu, pri katerem izhajajo iz želje otrok. Cilji niso vnaprej določeni, oblikujejo se sproti, glede na možne načine izvajanja projekta. Pri projektih vrtci velikokrat sodelujejo s starši in drugimi ljudmi in ustanovami v okolju (prav tam).

Dokumentacija

V konceptu Reggio Emilia ima veliko veljavo spremljanje, dokumentiranje in arhiviranje različnih zapisov, gradiv in posnetkov, ki nastajajo v vzgojnem procesu. Profesionalna refleksija pedagoških delavcev je usmerjena predvsem k otrokom (Polak, 2012).

Dokumentiranje in arhiviranje je pomemben element koncepta Reggio Emilia. Materiali in izdelki, ki nastanejo pri vzgojnem procesu in prikazujejo ustvarjanje in učenje otrok, so razstavljeni na različnih mestih v vrtcu in v njegovem bližnjem okolju (Devjak, T., Berčnik, S., Plestenjak, M., 2008).

Reggio Emilia v Vrtcu »Otona Župančiča« Slovenska Bistrica

Koncept Reggio Emilia je eden izmed mlajših alternativnih vzgojnih konceptov, ki se je oblikoval v drugi polovici 20. stoletja. Zaradi svoje mladosti je manj prepoznaven od metode Montessori in valdorfske pedagogike, v Sloveniji pa nimamo veliko vrtcev, ki bi v svoje delo vnašali njegove elemente.

V Vrtcu »Otona Župančiča« Slovenska Bistrica strokovne delavke na enoti Poljčane v prvem starostnem obdobju že od leta 2010 v svoje delo vnašajo elemente koncepta Reggio Emilia. Nekatere izmed njih so se med letoma 2008 in 2013 udeležile projekta »Profesionalno usposabljanje strokovnih delavcev za izvajanje elementov posebnih pedagoških načel koncepta Reggio Emilia na področju predšolske vzgoje«, ki ga je izvajala Pedagoška fakulteta Univerze v

Ljubljani. Po tem izobraževanju je vnašanje elementov koncepta Reggio Emilia najprej zaživelo v že omenjeni enoti Poljčane; strokovne delavke, ki so se udeležile usposabljanja, svoje znanje predajajo naprej, tako da se vnašanje elementov Reggia prenaša tudi v ostale enote vrtca.

Koncepta Reggio Emilia v naših vrtcih ne moremo izvajati v celoti, lahko pa v svoje delo vnašamo veliko elementov tega pedagoškega pristopa, ki so v skladu s Kurikulom za vrtce (1999). Koncept Reggio Emilia ima s slovenskim Kurikulom za vrtce mnoge podobnost, ena izmed njih je ta, da oba temeljita na človekovih in otrokovih pravicah, demokratičnih vrednotah in pravni državi (Devjak, 2012).

Vnašanje elementov Reggia v svoje delo

Otroci in delavke vseh skupin, ki delujemo po konceptu Reggio smo medsebojno zelo povezani. Vsako jutro se pred zajtrkom zberemo v eni izmed igralnic, kjer imamo skupni jutranji pozdrav. Zapojemo našo pozdravno pesem, vzgojiteljice pa povemo, kaj bomo ta dan počeli v našem oddelku. Vsi otroci tako poznajo vse vzgojiteljice in otroke, kar je v večjih enotah zelo velika prednost.

Delo po tem konceptu od vzgojiteljic zahteva veliko sodelovanja in načrtovanja. Zadnje dni v mesecu se dogovorimo za novo temo, potem pa vsaka članica ekipe pripravi čim več dejavnosti in idej o določeni temi ali projektu. Skupaj se zberemo vsak ponedeljek, kjer se o zbranih idejah pogovorimo in pripravimo načrt dejavnosti za tekoči teden. Pri tem upoštevamo, da so pri aktivnostih enakomerno zastopana vsa področja kurikula. Vidim veliko prednosti v skupnem načrtovanju, saj imamo ljudje različne ideje, vizije in poglede na posamezno temo. Ko vse to združimo, dobimo odlične dejavnosti, ki spodbujajo kreativnosti in razvoj otrok. V našem vrtcu stremimo k temu, da vzgojiteljice izdelamo veliko didaktičnih sredstev. Pri delu po konceptu Reggio so dejavnosti po oddelkih enake oziroma podobne, zato si vzgojiteljice izmenjujemo didaktična sredstva, kar nam delo precej olajša.

Dodatna prednosti dela po konceptu Reggia je deljenje otrok v dve skupini. Vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice si otroke v oddelku prvega starostnega obdobja razdelita na pol. Vsaka z njimi izvaja svojo dejavnost, po dogovorjenem času pa se skupini zamenjata. Otroci v prvem starostnem obdobju se na dejavnost še ne zmorejo osredotočiti za dalj časa, zato aktivnosti v skupinah na začetku šolskega leta trajajo približno 10 minut, med šolskim letom, ko se otroci razvijajo, pa se ta čas podaljšuje. V drugem starostnem obdobju, kjer je otrok v oddelku več, si strokovni delavki otroke prav tako razdelita na pol, znotraj polovic pa jih razdelita še na manjše skupine, o času trajanja dejavnosti pa se vzgojiteljici vnaprej dogovorita.

Koncept Reggio zagovarja projektno delo, zato se tudi me uporabljamo ta način dela. Vključujemo se v različne projekte, ki so organizirani na državni ravni (npr. Pasavček, Varno v vrtec in šolo, Varno s soncem in v najrazličnejše projekte Ekošole). Posamezen projekt ali tema traja en mesec, po potrebi tudi dlje, da imajo otroci dovolj časa za raziskovanje in spoznavanje posamezne tematike. Pri dejavnostih se daje poudarek temu, da ni pomemben končni izdelek, temveč proces, ki otroka pripelje do njega.

Pri svojem delu uporabljamo veliko nestrukturiranega in inteligentnega materiala, naravnega ali odpadnega. V naših igralnicah tako najdemo najrazličnejše lesene odrezke, palčke, storže, pa tudi zamaške, tulce, škatlice in škatle najrazličnejših oblik, krpice itd. Tak material pri otrocih spodbuja domišljijo, ustvarjalnost in jim omogoča mnogo načinov za igro. V igralnicah so otrokom na voljo sredstva, ki pri njih spodbujajo radovednost in željo po spoznavanju novega.

Vsak otrok ima svoj portfolio, ki ga vzgojiteljice oblikujemo zelo premišljeno. Skrbimo za to, da se pri predstavljenih dejavnostih vidi razvoj otrok skozi vsa področja kurikula, dopolnimo pa ga še s posebnimi dogodki v vrtcu, mejniki, ki so pomembni za posameznega otroka, anekdotskimi zapisi in izjavami otrok.

Obisk centra Lorisa Malaguzzija v Italiji

V mesecu februarju 2023 sem se v okviru projekta Erazmus+ udeležila izobraževanja z naslovom »The best for Preschool Teachers«, ki je potekalo v mestu Bologna v Italiji. Tam smo udeleženke usposabljanja spoznavale različne pedagoške pristope in alternativne vzgojne koncepte, med njimi je bil tudi koncept Reggio Emilia. Obiskale smo Mednarodni center Lorisa Malaguzzija v mestu Reggio Emila. Center je odprt za oglede obiskovalcev, hkrati pa sodeluje z mestnimi vrtci in šolami, ki ga redno obiskujejo. Vodička nam je naprej predstavila kratko zgodovino tega pedagoškega koncepta, potem pa smo si ogledale nekatere prostore oz. ateljeje, v katerih se otroci učijo in igrajo, ko ga obiščejo s svojimi vzgojitelji in učitelji. Koncept Reggio daje velik poudarek spoznavanju svetlobe, zato je temu namenjeno veliko ateljejev. Sprehodili smo se skozi svetlobni tunel, v katerem so iz posameznih panelov sijale osnovne barve različnih odtenkov. Poseben prostor je namenjen spoznavanju sence. Tam so predmeti razsvetljeni iz različnih strani, na belem platnu za njimi pa so lepo vidne njihove sence. V svetlobnih ateljejih je veliko ogledal in elektronskih pripomočkov, kot so projektorji, grafoskopi, svetlobne mize, luči in različna svetila. S pomočjo naštetih sredstev otroci opazujejo barvne materiale, ki so navadno odpadni (plastenke različnih barv, trakovi, folije, žice, CD plošče ...). Zame je bila zelo zanimiva temna soba, ki je osvetljena s fluorescentno svetlobo, tako da so predmeti v njej zares posebni. Eden izmed ateljejev je bil namenjen mehaniki. V njem so otrokom na voljo najrazličnejši vijaki, izvijači, orodja, stroji, žice, vrvice, cevi in ostali material, ki je potreben za izdelavo določenega predmeta. Materiali so leseni, kovinski in plastični. Otroci lahko tukaj v praksi uporabijo veliko orodij in se naučijo rokovati z njimi. Ker koncept Reggio stremi k skupnemu in projektnemu delu, to izvajajo tudi v centru Lorisa Malagizzija. Otroci pri dejavnostih delujejo v dvojicah ali manjših skupinah, pri tem pa si izmenjujejo ideje in poglede na posamezno temo. Vsak atelje je opremljen s pisali in papirjem, na katerega si otroci med dejavnostmi delajo najrazličnejše zapiske. Naš obisk je potekal ravno v času, ko so šolski otroci končali z delom v mehanični delavnici. Obiskovalke smo tako imele možnost videti njihove izdelke, zapiske in ugotovitve med delom. V centru Lorisa Malaguzzija in v vseh vrtcih Reggio v Italiji imajo zaposlenih tudi kar nekaj zunanjih sodelavcev. Eden izmed njih je t. i. *Atelierista*, ki je specializiran za posamezno likovno področje. Atelieristi se menjujejo letno in poskušajo otrokom približati posamezno likovno področje na več različnih načinov. Obisk tega centra je zagotovo dodana vrednost k že obstoječemu znanju o konceptu Reggio Emilia.

Zaključne misli

Koncept Reggio pri nas še ni najbolj razširjen, za kar obstaja več razlogov. Poleg tega, da gre za mlajši vzgojni koncept, je eden izmed razlogov tudi ta, da so Reggio izobraževanja težko dostopna, Reggio vrtci v Italiji pa medse ne sprejmejo obiskovalcev, ki bi lahko opazovali in spremljali njihov način dela. Reggio način dela zahteva veliko sodelovanja in skupnega načrtovanja strokovnih delavcev, zato se mi za optimalno delovanje koncepta zdi zelo pomembno, da so vanj vključeni vzgojitelji, ki so pripravljeni sodelovati z drugimi, deliti svoje zamisli in ideje, delovati za skupno dobro in imajo podobno vizijo in način dela.

Pedagoški koncept Reggio Emilia je zagotovo eden izmed pedagoških pristopov, o katerem se bomo v prihodnosti dodatno izobraževali in ga razširili v še več slovenskih vrtcev.

Viri in literatura

Bastič Zorec, M. (2009). *Otroci so različni*. V: *Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Devjak, T., Berčnik, S., Plestenjak, M. (2008). *Alternativni vzgojni koncepti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Devjak, T. [et. al.]. (2012). *Predšolska vzgoja: od starega k novemu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Kurikulum za vrtce. (2013). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Polak, A. (2009). *Timsko delo z vidika pedagoškega pristopa Reggio Emilia*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Polak, A. (2012). *Razvijanje in reflektiranje timskega dela v vrtcu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Thornton, L. in Brunton, P. (2009). *Understanding the Reggio Approach*. Oxon: Ruthledge. Dostopno na: https://www.reggiochildren.it/en/reggio-emilia-approach/100-linguaggi-en/, (pridobljeno 20. 6. 2023).

Maja Maver, mag. prof. zgod. učenja, Vrtec pri OŠ Solkan

Igra spomin – odlična didaktična spodbuda in podporna strategija

Povzetek

Kot vzgojiteljica vedno iščem nove poti, da spodbudim otroke k novim spoznanjem. Tokrat mi je pot prekrižala didaktična igra spomin. Pred začetkom izvedbe dejavnosti, ki jo opisujem v članku, se nisem zavedala pomena preproste didaktične igre. Analiza dela in poglobljen razmislek o tem mi je prinesel nova vedenja na področju metod dela z otroki in pomena vloge odraslega pri otrokovem razvoju. S procesno izvedbo igre spomin sem v otrocih uvidela njihov potencial in odkrila njihove interese. Kot strokovno delavko me je to opolnomočilo in opogumilo za izvedbo novih pristopov in načinov učenja otrok ter me okrepilo pri razvijanju in dopolnjevanju prakse.

Ključne besede: didaktična igra, učenje, predšolski otrok

Predšolski otrok po tretjem letu pokaže zavedanje za sovrstnike in s tem zanimanje za različne igre, kjer pridobiva socialne kompetence in navezuje stike. Poleg simbolne in konstrukcijske igre se rad preizkusi tudi v didaktičnih igrah. Slednje otroku nudi veliko izzivov glede na razvojno stopnjo, na kateri se trenutno nahaja. Ravno zaradi tega med predšolske otroke didaktične igre vpeljujemo na različne načine. Največkrat to počnemo individualno (ena na ena) ali v parih. Pri tem je vloga vzgojitelja zelo pomembna, ker otroke spodbuja in na igriv način predstavi igro. Uporabljene metode in pristope prilagodimo posameznemu otroku, njegovim potrebam in interesom.

> *Otrok z igro spoznava družbena pravila, se uči mišljenja in reševanja problemov, hkrati pa mu omogoča gibalne izzive.*

Didaktična igra spomin je igra s pravili, igra jo lahko več igralcev hkrati. Kljub starosti in razvojnim stopnjam otrok v vrtcu lahko igro vpeljemo postopno in s prilagojenimi metodami – kot vodeno igro za vse otroke. Ob tem mora biti vzgojitelj odziven, iskati mora učne tre-